

HÁZASSÁG ÉS PÁRKAPCSOLAT A VALLÁSI HAGYOMÁNYOKBAN

Tanítás és tapasztalat

**A Magyar Vallástudományi Társaság, az SZTE Vallástudományi Tanszék
és az MTA-SZTE Vallási Kultúra Kutatócsoport konferenciája**

2015. május 29-30.

SZTE BTK Kari Konferenciaterem

Szeged, Egyetem u. 2

MÁJUS 29. - PÉNTEK

9.00-9.20 Megnyitó

Dr. Vajda Zoltán, SZTE BTK tudományos dékánhelyettes

1. szekció

9.20-9.40

A szervező intézmények bemutatkozása: SZTE BTK
Vallástudományi Tanszék, MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató
Csoport

Máté-Tóth András, Povedák István

9.40-10.00

A házasság és a papi nőtlenség hagyománya a mongol
buddhizmusban

Szilágyi Zsolt

10.00-10.20

Házasság a görög kultúrkörben

Schiller Vera

10.20-10.40

Az északi germán isten, Loki és a párkapcsolatok

Voigt Vilmos

10.40-11.00

Hozzászólások, vita

11.00-11.20

Szünet

2. szekció

11.20-11.40

Házasság és párkapcsolat a vallási hagyományokban

Újvári Edit

11.40-12.00

Puritán párkapcsolat a Paradicsomban. Milton Évája az
exegetikai hagyomány tükrében

Ittész Gábor

12.00-12.20

Házassági hirdetések genderkonstrukciós sajátosságai az Új
Ember és más, nem valláshoz kapcsolódó sajtótermékekben

Juhász Valéria

12.20-12.40

Hozzászólások, vita

12.40-13.40

Ebédszünet

3. szekció

13.40-14.00

Nem a véletlen műve: párválasztás a XVIII. századi Morva Egyházban

Szoboszlai György

14.00-14.20

Családok képviselete a 18-21. századi székelyföldi rózsafüzér társulatokban

Fábián Gabriella

14.20-14.40

A polgári házasság Magyarországon: érvek és ellenérvek

Sarnyai Csaba Máté

14.40-15.00

Hozzászólások, vita

15.00-15.20

Szünet

4. szekció

15.20-15.40

„Atyád háza” – házasság és csoportidentitás viszonya az Ószövetségben

Takács Kata

15.40-16.00

Fogyatékos csecsemők és rendellenességgel születő újszülöttek a családban a zsidó vallásjog szerint

Berzsenyi Emese

16.00-16.20

Az 'Ibadah szellemisége az iszlám házasság koncepciójának

Fodor István

16.20-16.40

Hozzászólások, vita

16.40-17.00

Szünet

5. szekció

17.00-17.20

A pszichológiai tanácsadás valláslélektani szempontjai

Kigyós Tamás

17.20-17.40

Házassági felkészítés a katolikus egyház gyakorlatában

Thorday Attila

17.40-18.00

Az egyházi esküvő, mint átmeneti rítus

Mihalec Gábor

18.00-18.20

Hozzászólások, vita

18.00-tól

Vacsora

MÁJUS 30. - SZOMBAT

6. szekció

9.00-9.20	<i>Házasság és párkapcsolat Jehova Tanúinak világképében</i> Csippán Tamás
9.20-9.40	<i>Párkapcsolat és házasság a pünkösdi egyház hitében és gyakorlatában</i> Rozgonyi Botond
9.40-10.00	<i>Család a Negyedik Világban</i> Kiss Gabriella
10.00-10.20	<i>Hozzászólások, vita</i>

10.20-10.40 Szünet

7. szekció

10.40-11.00	<i>Polgári család - katolikus család</i> Máté-Tóth András
11.00-11.20	<i>A házasság értelmezése a mai katolicizmusban – az érvelés módszere</i> Hoppál Bulcsú
11.20-11.40	<i>Az Egyház a családokért</i> Szaplonczay Máté
11.40-12.00	<i>Hozzászólások, vita</i>
12.00-12.10	Zárszó

ABSZTRAKTOK

Fogyatékos csecsemők és rendellenességgel születő újszülöttek a családban a zsidó vallásjog szerint

Berzsenyi Emese

emese@berzsenyi.com

Napjaink orvostechnikai fejlettsége mellett jelentős vita tárgya a fogyatékossgal világra jövő újszülöttek sorsa. Az olyan csecsemő, aki az általános elvárásokhoz mérten valamilyen fogyatékkal születik nagyobb mértékben alakítja át egy házaspár életét, mint egy ép kisbaba megérkezése. Magukat a szülőket is mássá teszi a közösségben és az elhatárolódás és befogadás különleges útjait mutatja meg számukra. Felfoghatják az érintettek e feladatot mégoly sokféle képen, akkor is tudjuk és látjuk, hogy a társadalom többségi hányadának tagjaiként egy bizonyos kissebség életét kell majd felvállalniuk.

Ez egy olyan helyzet, ami jelentős módon változtatja meg az érintett házaspárok életét és sok esetben az egymáshoz való viszonyát is. Ezért többen gondolják úgy, hogy ha a terhesség során bizonyossá válik, hogy a születendő gyermek nem lesz teljesen egészséges, akkor nem merik vállalni a vele járó nehézségeket.

Szeretném előadásomban a zsidó vallási jog, a halacha erre vonatkozó szabályzóit bemutatni az abortusszal és az eutanáziával kapcsolatban. E téma doktori disszertációm része, mely a fogyatékossgátörténet (Disability History) néhány évtizedes tudományát a vallástörténet szemszögéből vizsgálja. Témám a „Fogyatékossg története a világvallásokban”.

Házasság és párkapcsolat Jehova Tanúinak világképében

Csippán Tamás

csippan.tamas@gmail.com

Jehova Tanúi elsősorban „világvége-tanításaik”, vérhez való viszonyuk, valamint aktív missziós tevékenységük által váltak és válnak ismertté az utca embere számára. Bár hazánkban való megjelenésüket követően a megítélésük folyamatosan változott, a 20. század második felében kialakult „társadalomra veszélyes szektásság” képe még mindig erőteljesen érezteti hatását. A vallási konverzió és az azzal járó sokszor radikális életmódváltás általában a megtérő környezetének kisebb közösségeiben, különösen a családban válik reflexió tárgyává. Előadásomban össze kívánom foglalni a Tanúk társadalomhoz, párkapcsolatokhoz, szexualitáshoz és a hagyományos, valamint alternatív nemi szerepekhez való viszonyát.

Családok képviselete a 18-21. századi székelyföldi rózsafüzér társulatokban

Fábián Gabriella

elfabgab@freemail.hu

A közelmúltban felkutatott és összegzett levéltári források Gyergyószentmiklós mellett Székelyföld más településein is igazolják a rózsafüzér társulati forma 18. század eleji meglétét. A nagyvásárosi és a zetelaki egyházközségben létrejött Rózsafüzér Testvérület törzskönyvének bejegyzései alapján feltételezzük, hogy ezek fennállása folyamatos lehetett a 19. század végi

átszervezéseikig, amikor Élő Rózsafüzér társulattá alakultak. Az újabb szervezeti keret népszerűbbnek bizonyult, a 19-20. század fordulóján a székelyföldi plébániák 87%-ban mutatható ki jelenléte. A 18-21. század folyamán keletkezett összeírások a tagság történeti vizsgálatát teszik lehetővé. Az előadás arra tesz kísérletet, hogy néhány kiragadott példa alapján rávilágítson a székelyföldi családok 18-21. századi rózsafüzér társulati képviselőjére.

Az 'Ibadah szellemisége az iszlám házasság koncepciójának

Fodor István

ssah@freemail.hu

Igen markáns jelleggel él az a meggyökeresedett, destruktív hatású toposz a nyugati kultúrkör(ök)ben, hogy az iszlámon belül, a nők elnyomatásban élnek. E megközelítés egyaránt kiterjed a nők házasságon belüli kérdésköreire, az anyaságra avagy a viselkedésükre is. Ugyanakkor, ezek a vélemények felszínesek és teljesen inadekvátak, mivel az iszlám expressis verbis jelleggel exponálja a nők jogainak biztosítását a házasságon belül is. A nő, miként a férfi is, egy forrásból lett teremtvé, így azonos lélekkel rendelkeznek, amely a nemek (és egyben az egész emberiség) közötti egyenlőséget hivatott reprezentálni, amelyet Mohamed, egy ikrek hasonlaltal írt le, miként a nő és férfi kölcsönösen egymástól függenek.

Az iszlám szent könyve, illetve a különféle prófétai hagyományok széles skáláján egyaránt megjelenik, hogy a nők státuszának kiemelt szerepe van, amely tiszteletet követel meg. Mohamed próféta egyik korreláló szavaival élve: „A hívők között az a legtekélyesebb, aki viselkedésével és kedvességével a legjobb a felesége iránt!” Ezek a tanítások és parancsolatok transzcendens/kiemelt jellegűknél fogva kötelező jelleggel betartandók, amely által, az 'ibadah, azaz, az isteni szolgálat kivitelezése manifesztálódik, amely az iszlám erkölcsi-etikai kódexének igen releváns vonulatát képi.

A házasság értelmezése a mai katolicizmusban – az érvelés módszere

Hoppál Bulcsú

khoppal@yahoo.com

Miért pont a házasság és miért nem más forma? Ez lehet a tradicionális katolikus házasság—értelmezés mai kritikusainak fő kérdése, és valóban, a Katolikus Egyház megannyi próbálkozása (a 2014-es rendkívüli szinódus, és majd a 2015-ös rendes szinódus) is pontosan azt a kérdést járja körül, hogy lehet-e a különmű párok házasság-intézménye mellett érvelni. Dolgozatomban azonban nem az érvekre és azok tartalmára szeretnék rámutatni, hanem az érvelés milyenségére. Azaz, nem dogmatikai szempontú felekezettörténetet adok elő a házasság intézménye értelmezésének tekintetében, hanem vallástudományi szempontból vizsgálom egy módszert, és azt kérdezem, hogy a Katolikus Egyház vallástudományilag értelmezhető szempontokat alkalmaz-e vagy képtelen kilépni saját felekezeti keretei közül.

Puritán párkapcsolat a Paradicsomban Milton Évája az exegetikai hagyomány tükrében

Ittész Gábor

ittesz.gabor@public.semmelweis-univ.hu

A par excellence puritán költő, John Milton életművében a házasság és párkapcsolat kérdésköre központi helyet foglal el. Nagy vihart kavarázó ún. válási pamfletjei (1643–1645) mellett poszthumusz kiadott rendszeres teológiájában (De Doctrina Christiana, 1825) is jelentős teret szentel a témának, amellyel prózai munkáin túl költői műveiben is visszatérően foglalkozik. Főművében, Az elveszett Paradicsomban (1667/1674) Ádám és Éva kapcsolatán keresztül vizsgálja az eszményi párkapcsolat lehetőségét. Ebben a nagyszabású Genézis-parafrazisnak is tekinthető eposzban Milton költői eszközökkel kapcsolódik be a bibliai szövegértelmezés kérdéseinek tisztázásába. Felvillantva a téma tágabb összefüggéseit, előadásomban elsősorban Milton költői-biblikus párkapcsolat-értelmezésének néhány meglepő részletét próbálom meg feltárni. Elemzésemben olyan mozzanatokra emelek ki, amelyekben kreatívan újraértelmezi az exegetikai hagyományt (kül. Gen 2,17/3,3 és 1Tim 2,14 kapcsán), és – elsősorban a bukásért való felelősség szempontjából – a megszokottól eltérő módon ábrázolja Ádám és Éva viszonyát, a prototipikus férfi-női kapcsolatot. Az előadás az OTKA K-101928 kutatási program támogatásával készült.

Házassági hirdetések genderkonstrukciós sajátosságai az Új Ember és más, nem valláshoz kapcsolódó sajtótermékekben

Juhász Valéria

juhaszvali@gmail.com

A nőiség/nőség, férfiasság/ferfiség sztereotípiái a párkapcsolati hirdetésekben viszonylagosan letisztultan jelennek meg. A nemiség képzete ezekben a kontextusokban olyan kulturális normakonstrukciókat követ, amely megjeleníti, hogy egy adott beszélőközösség hogyan viszonyul a nemekhez, hogyan jeleníti meg azokat. Négy, 2012-ben megjelent sajtótermékben (Magyar Nemzet, Népszabadság, Nők Lapja, Új Ember) vizsgáltam meg a társkereső, illetve a házassági hirdetésekben a női és a férfi hirdető által írt genderkonstrukciókat. Az Új Ember című lap vizsgálatba vonásával az volt a kutatási célom, hogy megtudjam, a lap profilja mennyire befolyásolja a házassági hirdetések szövegeit: van-e különbség a keresztény, katolikus lapban megjelenő férfi-női identitáskonstrukciók megalkotásában, azaz a vallási dimenzió mely „témák” (külső-belső tulajdonságok, lelki élet, anyagi dimenzió stb.) megjelenésében, illetve hiányában játszik szerepet. Belép-e, és ha igen, hogyan a vallási dimenzió a párkeresési elvárásba, vagy ezek a típusú szövegek annyira statikusnak mondhatóak, hogy a lap, illetve a lapok profilja nem gyakorol befolyást ezek tematikai struktúrájára.

A pszichológiai tanácsadás valláslélektani szempontjai

Kigyós Tamás

kigyos.t@gmail.com

A tanácsadói folyamatokban sokszor felmerül, hogy az egyén életében, így a párkapcsolati, vagy családi rendszerben a vallásosság különös jelentőséggel bír. Előfordul, hogy vagy az érintett, vagy valaki más számára a vallás segít a problémákkal való megküzdésben, de az is, hogy bizonyos vallásos jelenségek meggátolják azt, hogy a pszichológiai problémákat megoldják.

A mentálhigiéné történetében, és a mai pszichológiában is megjelenik a vallási és a tudományos módszerek közti párbeszéd, és az, hogy a különböző formák mit tanulhatnak egymástól.

Az előadásban arra kérdésre keresem a választ, hogy a korszerű valláslélektani szemléletmód hogyan segítheti a tanácsadási folyamatot, illetve, van-e olyan általános észrevétel, amelyet meg lehet fogalmazni a vallás/vallásosság és a mentálhigiénés munka viszonylatában.

Család a Negyedik Világban

Kiss Gabriella

kkisssg@yahoo.fr

Az előadás az ATD (Aide à Toute Détresse, magyarul: Segítség Minden Nyomorúságban)-Negyedik Világ Mozgalom család-fogalmának jelentőségét és sajátosságait mutatja be.

A mára már világméretűvé vált Mozgalmat Joseph Wresinski francia pap alapította 1957-ben azzal a céllal, hogy az alapvetően megfosztottságaival jellemezhető, mélyszegénységben élő emberek számára a legalapvetőbb emberi jogok biztosításával lehetővé tegye a társadalomba való visszatérést.

Azt a prizmát, melyen keresztül a Mozgalom által képviselt általános alapelvek elnyerik sajátos, konkrét értelmüket, a családok alkotják. Wresinski meggyőződése szerint ugyanis a mindenétől megfosztott, nincstelen ember számára a család az emberi méltóság megélésének egyetlen esélye: végső menedék, ahol elfogadják, ahol megtalálja önazonosságát. Számára a család a szabadság kizárólagos színtere, a személyiségromboló mindennapos konfliktusok ellenére. Ezért aztán a realitásokon alapuló család válik a Mozgalom minden törekvésének nemcsak elsődleges színterévé, hanem egyben narratívájának központi elemévé.

Polgári család - katolikus család

Máté-Tóth András

matetoth@rel.u-szeged.hu

A polgári család társadalmi formációja a XX. szd. hatvanas éveitől kezdve radikális átalakuláson megy keresztül. A női foglalkoztatottság felerősödése, az individuális értékek jelentőségének növekedése, a keresztény eszmék társadalmi plauzibilitásának csökkenése és számos más hatás vezetett oda, hogy a magától értetődő családmoddell megkérdőjeleződött, magától értetődőségét elveszítette. Ez a jelenség párhuzamos a hagyományvezérelt értékrendszer és életvezetési modell hanyatlásával és a személyes döntésre alapuló modell terjedésével. P. L. Berger a vallásszociológia ma is élő doyenje és felesége Brigitte Berger ezzel a folyamattal nézett szembe éppen 30 évvel ezelőtt megjelent nagy sikerű munkájában. A szociológus házaspár helyzetértékelése és felvetései a mai családdal kapcsolatos nézetek viharában kiegyensúlyozott

szempontokat kínálnak nem csupán a szociológiai szakma, hanem a családjáért felelősséget érző laikusok számára egyaránt.

Az egyházi esküvő, mint átmeneti rítus

Mihalec Gábor

mihalecgabor@kettenegyutt.hu

A lelkipásztor szerepéből adódóan, és az egyházi kazuáliák révén közelebb tud férkőzni a családokhoz azok legfontosabb életciklus-váltásainál, mint bármely más segítő szakma képviselője (házasságkötés, születés, gyermek kamaszkora, haláleset, stb.). Vajon ismeri-e ezeknek a helyzeteknek az átmeneti rítus jellegét, dinamikáját és a családok életében betöltendő szerepét? Tudja-e úgy irányítani az egyházi szertartást, hogy az katalizátora lehessen azoknak a lélektani folyamatoknak, amelyek ad adott életciklusban elengedhetetlenek a kapcsolatrendszer későbbi jó működése érdekében? Az előadás ezt a témát járja körbe az esküvői szertartás konkrét példáján.

Párkapcsolat és házasság a pünkösdiegyház hitében és gyakorlatában

Rozgonyi Botond

rozgonyi.botond@ptf.hu

A pünkösdiegyház teológia mint olyan nehezen értelmezhető, minthogy a pünkösdiegyház mozgalom sem tanításában, sem gyakorlatában nem egységes. Mégis megfigyelhetők bizonyos jellegzetességek, amelyek mellett beszélhetünk teológiai sajátosságokról.

A pünkösdiegyház gyülekezetei alapvetően Istentől rendelt intézménynek tekintik a házasságot, mint egy férfi és egy nő Isten előtt kötött, életre szóló szövetségét. Ebből következően ellenzik az azonos neműek által kötött házasság törvényi elfogadását. A házassági elválás kérdésében azt tartják, hogy a házasságot Isten szerkesztette egybe, s azt ember nem választhatja szét. Azonban bármely fél házasságtörése jogalapot biztosít a másik félnek a válásra.

Újabb fejlemény és kihívás a pünkösdiegyház gyülekezetei számára, hogy mit kezdenek a társadalomban egyre inkább elfogadott élettársi kapcsolattal, továbbá hogyan kezeljék a házasságon belüli erőszak kérdését, valamint a pünkösdiegyház gyülekezeteiben is egyre gyakrabban előforduló válás és újránházasság kérdését.

A polgári házasság Magyarországon: érvek és ellenérvek

Sarnyai Csaba Máté

sarnyai.csaba.mate@gmail.com

Az 1894-95-ös egyházpolitikai törvények alapkövét a házassági jog állami szabályozása alkotta. Magyarországon a felekezeti szervezeteknek különféle házassági joga volt, és ez gyakran vezetett ellentétnek a házassági ügyekben. A polgári jogállam megfelelő működéséhez szükség volt a házassági jog egységes állami szabályozására. A polgári házasság törvénytervezetének tárgyalása közben felszínre bukkantak a már régóta fennálló házassági joggal kapcsolatos problémák. A házassági jog állami szabályozásának kérdése az egész társadalomban éreztette

hatását. Két tábor alakult ki. A házassági jog állami szabályozásának ügye a társadalom minden rétegére befolyással volt és többnyire hangot is adtak véleményüknek.

Tervezett előadásomban polgári házassággal kapcsolatos néhány véleményt vázolok, amelyek a törvénytervezet hatására születtek meg 1892 és 1894 között és jól foglalják össze a két tábor érveit. Fő forrásul a szélesebb közönségnek szánt két „tájékoztató kiadványt” használok, és a Katolikus Szemlében és a Kalocsai Néplapban a polgári házassággal foglalkozó cikkeket. A támogató érveket a „Mi hát a polgári házasság?” című - mai szóval élve - népszerűsítő kiadvány alapján igyekszem összefoglalni ennek a szerzője ismeretlen. A másik tájékoztató füzet, amely az ellenérveket summázza, a neves katolikus pap és egyházjogász, Aschenbrier Antal: A polgári házasságról című írása.

Házasság a görög kultúrkörben

Schiller Vera

schillervera@freemail.hu

Előadásomban a görög házasság mitikus hagyományát ismertetem. Ebben a kultuszkörben a monogám házasság volt a törvényes, de természetesnek vették a férjek törvénytelen kapcsolatait és az ezekből a kapcsolatokból származó gyermekeket, akik azonban soha nem lehettek egyenlőek a törvényes szülöttekkel, akikkel együtt nevelkedtek. Előadásomban ennek eseteit részletezem. Ez a hagyomány azt is megmutatja, hogy ezt a jelenséget a feleségek egy része nem nézte jó szemmel. Klütaimnésztrának például egyik oka volt Agamemnón megölésére a trójai háborúból zsákmányként-ágyasként hazahozott királylány, Kasszandra, akit meg is gyilkol férjével együtt, sőt van olyan hagyomány is, amely az ebből a kapcsolatból született gyerekek nevét is tudja, akiket Klüteimnésztra szintén megöl szüleivel együtt. Hermioné, Menelaosz lánya pedig férje, Neoptolemosz szeretőjét, Andromachét és a tőle született fiát akarja – apja segítségével – megölni, és a sikertelenség után elmenekül. Amikor azután férjhez megy unokatestvéréhez, Oresztészhez, akkor már nem bántja annak féltestvérétől, Érigonétól született fiát. Valójában tehát a monogám házasság az egyértelműen elfogadott, de a törvénytelen kapcsolatot sem ítélik el. Ez a hagyomány nem változik meg a kereszténység korában sem. A monogám házasság a törvényes, de a törvénytelen kapcsolatok sem elítélendőek. Érdekes viszont az a megítélés, ami a bizánci kultikus gyakorlatban az özvegyek újraházasodásával kapcsolatos. Bizáncban ugyanis törvénytelennek tartják a harmadik, de különösen a negyedik házasságot. Ez különösen feltűnő VI. (Bölcs) Leó (886-912) bizánci császár esetében. Ő ugyanis, jóllehet az egyház már a harmadik házasságot is törvénytelennek nevezte, negyedszer is megnősült, hogy a dinasztíájának örököse szülessen. Ezért a házasságáért az egyház még halála után is bűnösnek mondta, habár ebből a házasságból született fiát, VII. Konstantinosz Porphürogegnétost (912-959) törvényesnek és császárnak ismerte el.

Az Egyház a családokért

Szaplonczay Máté

nesquik16@gmail.com

Egyre többen vélekednek úgy napjainkban, hogy válságban van a család intézménye. Korunk liberalizmusa, a túlzott individualizmus és a megfigyelhető materialista-konzumista szemlélet

valóban olyan társadalmat formáló erők, melyeket az Egyház és az elkötelezett hívő ember nem hagyhat figyelmen kívül. Mégis érdemes feltennünk a kérdést, válságról van-e szó vagy csak változásról. Előadásomban az elmúlt 15 évben végbement, családokkal kapcsolatos társadalmi változásokat vizsgálom. A téma aktualitását nem lehet eléggé hangsúlyozni, hiszen mindnyájan észrevesszük a gyakran negatív tendenciákat.

Jelen előadás jellege és terjedelme nem teszi lehetővé, hogy minden téren kimerítsük ezt a bőséges témát, ezért vizsgálódásomat bizonyos fontosabb aspektusok megfigyelésére szűkítettem le.

Az összehasonlítás alapjául az 1999-ben a Magyar Katolikus Püspöki Kar által kiadott A Boldogabb Családokért c. körlevelének, és a közelmúltban Ferenc pápa által összehívott vatikáni III. Rendkívüli Szinódus dokumentumainak hasonlóságait és különbözőségeit használok.

Az előadás főbb pontjai: a dokumentumok bemutatása; a párbeszédes jelleg fontosságának hangsúlyozása; az elváltak-újraházasodottak problémaköre és az ezekhez kapcsolódó viták és lelkipásztori lehetőségek; a tömegkommunikáció szerepének felerősödése, jellegének változásai és az ezekben rejlő veszélyek.

A házasság és a papi nőtlenség hagyománya a mongol buddhizmusban

Szilágyi Zsolt

sharbaatar@hotmail.com

Az elmúlt két és fél évtizedben ismét virágkorát élő mongol buddhizmus házasságra, párkapcsolatra vonatkozó hagyománya alapvetően a Buddha eredeti útmutatásain és belső-ázsiai buddhizmus hagyományain nyugszik ugyan, de bizonyos tekintetben meglehetősen sajátos képet mutat. A Buddha tanításaiban beszélt a világiak társas kapcsolatiról, az emberi kapcsolatok harmóniájáról, a házastársak egymással szemben vállalt kötelezettségeiről, s a hívek ezeket az útmutatásokat követik. A lámákra vonatkozóan sokkal szigorúbb szabályok érvényesek, hiszen a szerzetes életének lényege, hogy lemond a saját világi szerepéről, nevééről, kinézetéről, tulajdonáról, sőt családjáról is. Ennek megfelelően a tibeti eredetű mongol buddhizmusban is külön kell választanunk a világi híveknek adott útmutatásokat, szertartásaikon, házasságkötésükkor a buddhista lámára rendelt szerepeket és feladatokat, illetve a szerzetesi életre vállalkozott lámákra vonatkozó előírásokat. Az esküvőnek itt nincs kialakult „liturgiája”, elsősorban inkább az adott területre, népességre vonatkozó hagyományok az irányadóak. A házasságkötést az állami szervek előtt teszik hivatalossá, a vallás nézőpontjából az együttélés inkább íratlan szabályok szerint történik. A láma szerepe a szertartásokon alapvetően megegyezik a belső-ázsiai buddhizmus különböző területein. Meghatározza a házasságkötés időpontját, részt vesz a szertartáson, és bizonyos értelemben irányítja is azt, megjeleníti a szakrális hagyományt. A tibeti buddhizmusban, különösen annak reformált ágában, az erényes rend, a gelugpa hagyományában a szerzetesi életre vonatkozó szabályok között kiemelt szerepet játszik a szerzetesi különállás, a cölibátus megtartása is. A Congkhapa által bevezetett, a szerzetesi fegyelemre vonatkozó előírások közül ez volt az egyik, ami leginkább befolyásolta az egyház későbbi életét. Bevezetése után a renden belül kiemelten fontos szerepe lett a reinkarnációs tanoknak, az újjászületett lámák hagyományának. Ezek a hagyományok az alapvetően gelugpa túlsúlyt mutató mai mongol buddhizmusban is jelen vannak, ugyanakkor gyakorlatilag a rend 17. századi mongóliai térhódításának kezdeteitől megfigyelhetőek voltak olyan változtatások, melyek a férfi-nő kapcsolatra vonatkozó szigorú

szabályok részbeni feloldását szolgálták, és bizonyos értelemben immár mint „hagyományra”, napjaink újjáéledő mongol buddhizmusában is hivatkoznak rájuk. Részben ennek köszönhetően jelenleg a papi nőtlenségre vonatkozóan meglehetősen laza szabályozás van érvényben, aminek rendszere napjainkban látszik konszenzusosan elfogadottá válni.

Jelen előadás miközben röviden felvillantja, hogyan jelenik meg a mongol buddhista láma a világi buddhista hívek családi életében, azt kívánja bemutatni, hogy a mongol buddhizmusban a második megtérés óta hogyan változtak a szerzetesek családi életére vonatkozó előírások, ezeknek milyen történeti hátterük van, és jelenleg milyen helyzet tapasztalható a mongol buddhista társadalomban.

Nem a véletlen műve: párválasztás a XVIII. századi Morva Egyházban

Szoboszlai György

szogyo07@gmail.com

Az előadás a párválasztás központi jelentőségével és szabályozásával kapcsolatos felfogásokat, valamint az ezekkel szembeni kritikai álláspontokat tekinti át a XVIII. századi Morva Egyházon belül.

A sorshúzáshoz, mint az isteni akarat közvetlen kifürkészésének instrumentumához való folyamodás köztudottan teljesen áthatotta a Nikolaus Ludwig von Zinzendorf által újjászervezett herrnhuti közösség híveinek egyházi és magánéletét egyaránt. Nem volt ez alól kivétel a házasság, a párválasztás terrénuma sem. A sorshúzásnak a magánélet megannyi területére való kiterjesztése alapvető szerepet játszott a morva testvérek közösségét jellemző teokratikus jellegű kormányzás fenntartásában. Nem véletlen, hogy a XVIII. század utolsó évtizedeitől kezdve egyre érezhetőbb ellenállás figyelhető meg a hívek részéről a sorshúzás intézményéhez való ragaszkodással kapcsolatban és a hagyományoktól való elszakadásra irányuló törekvéseket elsőként a házasságkötés, párválasztás szabályozásának módját érintő viták kapcsán érhetjük tetten.

A hatalomhoz való viszonyulás, szubordináció és szabadság, hit és értelem, ideák és diszfunkcionalitás: a sorshúzás és párválasztás kontextusán belül az előadás alapvetően ezeket a kérdéseket kívánja érinteni, a XVIII. századi morva testvérek egyházi és magánéletének keretei között.

„Atyád háza” – házasság és csoportidentitás viszonya az Ószövetségben

Takács Kata

takatocka@gmail.com

A házasság az Ószövetség világában a szűkebb és a tágabb értelemben vett csoport számára az identitás kialakításának, illetve megőrzésének egyik fontos eszköze is volt. A sajátos társadalomszerkezet miatt az elsőszülött fiú különleges helyzetét jelzi a levirátus kialakulása is. Ezt a házasság különleges típusaként is értelmezhetjük. Bár a levirátus nem volt ismeretlen az ókori Közel-Keleten, mégis a sok hasonlóság mellett egyedi sajátosságokkal is rendelkeznek az Ószövetségben (Gen 38. Rút 1-4) megjelenő esetei. Míg a kisebb csoportot érintő levirátus intézménye formáját és célját tekintve lényegében azonos módon jelenik meg a különböző ószövetségi szövegekben, addig az idegen nővel kötött házasságok elfogadottságáról kialakult nézetek élesen különböznek a fogság előtti és a fogság utáni írásokban. A Gen 38. és Rút könyve

esetébe a levirátus és az idegen nővel kötött házasság esete összefonódik. Azonban ezekben a szövegekben nem a nő törzsi hovatartozása az elsődleges, hanem a család, a klán és a törzs hagyományainak és vagyonának további sorsa. A vegyes házasságok megítélésében Ezdr 9-10. jelenti az éles fordulatot. Ez a változás összefügg a csoportidentitás alapjainak változásával. Az előadás a házasság ószövetségi intézményének általános kérdésein túl annak a vizsgálatára is kitér, hogy milyen összefüggés állt fenn a csoportidentitás és a vegyes házasság között, illetve a csoportidentitás szintjeit hogyan befolyásolták a házasságok.

Házassági felkészítés a katolikus egyház gyakorlatában

Thorday Attila

thorday@gmail.com

A katolikus egyházban minden szentség felvételét előkészítés előzi meg. A megfelelő előkészítés minimum követelményeit az egyes egyházmegyék külön szabályozzák. A magyarországi gyakorlat szerint a nagy létszámú városi plébániákon (ahol évente 10-20 esküvőt tartanak) 5-10 alkalomból álló csoportos felkészítést tartanak, ahol kevesebb esküvő van, ott néhány alkalomból álló személyes felkészítést tart a lelkipásztor. Az egyházjog szerint a helyi plébános felelőssége a házasságra bocsájtás, így az ő hatáskörébe tartozik a felkészítés megszervezése. A felkészítés nem a házasságkötési szertartás menetének elgyakorlására szorítkozik (erre egyetlen alkalom elegendő), mint inkább a keresztény értékrend szerint házasság mibenlétét kívánja tisztázni. Mivel több szempontból előnyösebb a csoportos felkészítés, így jelen előadásomban annak gyakorlatára reflektálok.

Előadásomban egyrészt bemutatom a 8-10 alkalomból álló csoportfoglalkozás tematikáját, valamint azon jól bevált módszereket, melyek különben a felnőttképzésben is használatosak. Tekintve, hogy többnyire huszonéves fiatal párok vesznek részt a felkészítésen, a tapasztalatok feldolgozására nagy hangsúly kerül. Ennek megfelelően a plébános által felkért hitvalló házaspárok saját tapasztalataikat osztják meg a házasságra készülő jegyespárokkal. Adott témájuknak megfelelően interaktív feladatokkal mozgatják meg a résztvevőket, hogy saját tapasztalataikat és elképzelésüket hozzák a felszínre. Az egyéni megfontolás, majd a páron belüli megosztás (bizonyos témák kiscsoportos feldolgozásra is módot adnak) segíti a házasságra készülőket a felelős és érett döntés meghozatalára, ugyanakkor előkészíti őket a házasság mindennapjaiban szükséges kommunikáció begyakorlására. Mindezen felül a tapasztalt házaspárok és az Egyház tanítását közvetítő lelkipásztor új távlatokat is mutatnak a fiatal párok számára. A házassági felkészítésnek tehát pszichológiai és pedagógiai, valamint teológiai és erkölcsi vonatkozása is van.

Házasság és párkapcsolat a vallási hagyományokban

Újvári Edit

ued@jgypk.u-szeged.hu

„Nagyon is illett, hogy mindkét nem ott legyen...” A középkori ikonográfia emberpárjai
Az előadás a keresztény ikonográfia szempontjából vizsgálja a férfi és nő teljesség-jelentés ábrázolási hagyományát, amely a teológiai tanok alakulásával párhuzamban, de a vizuális kifejezőerő sajátosságainak megfelelően fejlődött. Az első emberpár és a tipológiai szimbolizmus logikája mentén kiemelt Szűz Mária – Krisztus mennyei pár megjelenítése a „Mária

megkoronázása” ikonográfiai típuson sokat mondóan fejezi ki azt a nézetet, amelyet a nyugati mariológia máig legjelentősebb képviselője, Clairvaux-i Szent Bernát (1090–1153) a következőképpen fogalmazott meg: „Nagyon is illett, hogy mindkét nem ott legyen a helyreállításnál, kik közül egyik sem hiányzott a megrontásnál.” Az Ádám – Éva és Mária – Krisztus páros a vizuális megjelenítés logikája mentén a szóbeli megfogalmazásnál hangsúlyosabban vállalhatta fel a férfi és nő harmóniát kifejező együttesét, és egyben a középkor társadalmi szituációjának megfelelő eszményi király – királynő páros egyházi legitimációját.

Az északi germán isten, Loki és a párkapcsolatok

Voigt Vilmos

voigtbudapest@gmail.com

Minden vallás szabályozza a párkapcsolatokat (is). Van amit előír, van amit csak megtűr és van, amit tilt. Azonban igen gyakran az ilyen szövegek voltaképpen nem vallási jellegűek, hanem a törvényt fogalmazzák meg, mint például az Ószövetségben. Azonban vannak olyan szövegeink, amelyek nem-törvény-jellegűek. Ilyen például az óizlandi Verses Edda egyik éneke, a Lokasenna, ami arról szól, hogy az istenek lakomájára hívatlanul betoppan Loki, aki a jelenlevők mindegyikét sorra veszi és gúnyolja, párkapcsolataikat kifogásolva. A történet végén a feldühödött istenek elől elmenekül, ám utoléri, megkötözik. Csak a világ végén (ez a Ragnarök) szabadul ki egyéb szörnyű jelenségek közepette. Érdekes megfigyelni, milyen "párkapcsolatokat" hánytorgat fel Loki, és az egész történet hogyan kapcsolódik a világ elpusztulásának eseményeihez.